

Journal of Nobility Studies

VIRTUS

20 | 2013

David Onnekink*

De wereld volgens Huygens

235

Rudolf Dekker, *Family, Culture and Society in the Diary of Constantijn Huygens Jr, Secretary to Stadholder-King William of Orange* (Leiden-Boston: Brill, 2013 ix + 195 p., ill.)

Constantijn Huygens jr. is waarschijnlijk de minst bekende telg van een roemrijk geslacht. Zijn broer Christiaan verwierf faam met zijn wetenschappelijke ontdekkingen, zijn vader Constantijn was dichter en zijn andere broer Lodewijk is dankzij het recente werk van Maurits Ebben bekend geworden als diplomaat en reiziger. Het dagboek van Constantijn jr. werd weliswaar in de negentiende eeuw uitgegeven, maar heeft toch weinig bekendheid gekregen. Dat is opmerkelijk want het manuscript van 2000 pagina's heeft een enorme zeggingskracht, zoals het boek van Rudolf Dekker laat zien.

Bij die historici die wel bekend waren met Huygens is zijn reputatie dubieus. Huygens zou een 'kleine man' geweest zijn. Als getuige van de Glorieuze Revolutie van 1688, de wereldschokkende omwenteling in Engeland, zou hij maar weinig bij hebben gedragen aan een beter inzicht in die politieke gebeurtenis. Het was alsof hij zelf amper beseftte wat er gebeurde. Terwijl de revolutie zich voltrok, klaagde Huygens over zijn gezondheid, schreef hij wat nietszeggende aantekeningen over 'papieren' die de koning aan het ondertekenen was en beperkte hij zich tot anekdotes over het hofleven. Voor politieke historici was Huygens volstrekt oninteressant.

Terecht herstelt Dekker de reputatie van Huygens, wiens dagboek juist een fascinerend beeld schetst van het hofleven van Willem III. Weliswaar reflecteert Huygens niet direct op de politieke gebeurtenissen, zijn dagboek is een evocatie van de culturele en mentale we-

---

* Utrecht University – d.m.l.onnekink@uu.nl.

reld van die tijd. In die zin is het terecht dat Huygens vergeleken wordt met beroemde tijdgenoten als John Evelyn en Samuel Pepys, wiens dagboeken iconisch zijn geworden.

Dekker voert de lezer mee door Huygens' wereld aan de hand van een aantal thema's. De politieke hoofdstukken behandelen de observaties van Huygens over de monumentale gebeurtenissen vanaf 1688, de periode dat Willem III overstak naar Engeland en daar koning werd. Ook verhaalt Huygens over de daaropvolgende Negenjarige Oorlog. Deze hoofdstukken zijn minder goed uitgewerkt dan het mooie slothoofdstuk over 'The court as microsom'. Huygens gebruikte zijn dagboek om inzicht te krijgen in de kosmische constellatie van het hof, waarin de hovelingen als planeten draaiden om de koninklijke zon. Juist daarom was iets onschuldigs als roddel van groot belang, omdat die niet alleen inzicht gaf in de bewegingen van de planeten waarover gesproken werd, maar ook bepaalde wie er wel en wie er niet in de 'inner circle' zat.

236 Daarnaast zijn er enkele hoofdstukken die de sociale wereld beschrijven, bijvoorbeeld de positie van bedienden en de verhouding tussen de Nederlanders en de Engelsen aan het hof van Willem III. Mooi is ook Huygens' observatie van het karakter van Willem III, dat door historici vaak slechts in clichés is beoordeeld. De anekdotes van Huygens over de koningstadhouder en diens gevoel voor humor geven een mooi dieptebeeld van hem.

De sterkste hoofdstukken zijn die over de bibliotheek van Huygens en zijn kennis van kunst en wetenschap. In die zin sluit de belangstelling van Constantijn jr. dichter aan bij die van zijn broer Christiaan en zijn vader dan vaak is gedacht. Leuk zijn de vele anekdotes hierover, bijvoorbeeld over Willem III die Constantijn om raad vraagt als zijn zakhorloge defect is. Dankzij samenwerking met zijn broer Christiaan wist Constantijn hier veel over.

Opmerkelijk is ook, zoals Dekker constateert, dat Huygens geen enkele belangstelling leek te hebben voor religie, en dat in een tijd waarin volgens Tony Claydon het hof door de christelijke vorsten Willem III en Mary II juist als godvruchtig werd voorgesteld. Daarentegen was Huygens wel zeer geïnteresseerd in het bovennatuurlijke en occulte, bijvoorbeeld het bestaan van heksen, iets waar hij overigens, als kind van de wetenschappelijke revolutie, weinig geloof aan hechtte.

Het meest fascinerende hoofdstuk is dat over het meten van tijd. Het is geen toeval dat de broer van Christiaan een bijna wetenschappelijke belangstelling had voor het meten van lineaire tijd. Dekker stelt dat Constantijn jr. zich daar zeer bewust van was, doordat hij met dagelijkse regelmaat in zijn dagboek schreef en bovendien vaak specifieke tijdsaanduidingen gaf.

Al met al krijgen we door de dagboeken van Huygens een caleidoscopisch beeld van de wereld waarin hij leefde, en heeft Dekker die wereld op een fijnzinnige wijze weten te reconstrueren. Toch zijn er enkele kanttekeningen te plaatsen bij de manier waarop Dekker het boek heeft georganiseerd. Ten eerste is de samenhang tussen de hoofdstukken onderling niet altijd even sterk. Dekker weet Huygens' dagboek van verschillende kanten te belichten, maar de keuze van die onderwerpen lijkt soms arbitrair. Ook de volgorde waarin de hoofdstukken gepresenteerd worden is niet altijd even logisch. Zo wordt het hoofdstuk 'time-keeping' gevolgd door een casestudy over de Glorieuze Revolutie, die weliswaar logisch gevolgd wordt door hoofdstukken over de Negenjarige Oorlog en Willem III, maar dan waaieren de hoofdstukken weer uiteen van Huygens' bibliotheek naar zijn waarneming over heksen, roddel en seks aan het hof. Nu zou dat te verklaren kunnen zijn vanuit het materiaal

zelf, waarbij Dekkers analyse de patronen die uit het dagboek zelf naar voren komen weer spiegelt. Maar dat is slechts ten dele waar, omdat er bijvoorbeeld niets gezegd wordt over de veldtochten in de jaren 1670.

Daar komt, ten tweede, bij dat de hoofdstukken zelf soms een *pointe* missen. Ze hebben vaak de neiging allerlei interessante details uit het dagboek aaneen te rijgen zonder dat er een duidelijke conclusie volgt. In die zin lijkt Dekker niet echt te kunnen kiezen wat nu het belang van Huygens is, een aarzeling die weerspiegeld lijkt te zijn in de nogal complexe titel van het boek zelf. Daardoor blijft de lezer regelmatig achter met een stimulerende nieuwe gedachte die echter niet altijd goed wordt uitgewerkt. Het boek eindigt ook nogal abrupt.

Tot slot moet worden opgemerkt dat de kwaliteit van de hoofdstukken nogal varieert. Op sommige terreinen is Dekker een expert en weet hij met gevoel voor detail en historische diepgang het belang van de bevindingen van Huygens weer te geven. Met name de hoofdstukken over tijdsaanduiding en roddel zijn interessant. Maar andere hoofdstukken zijn oppervlakkig en bevatten soms zelfs bijna geen verwijzingen naar secundaire literatuur. Met name het hoofdstuk over de Glorieuze Revolutie had van groot belang kunnen zijn in een correctie van de dominante Angelsaksische historiografie over dit onderwerp, die nooit kennis heeft kunnen nemen van de geschriften van Huygens.

Op al deze kritiek valt natuurlijk wel weer wat af te dingen. Dekker heeft moeten werken met het materiaal dat tot zijn beschikking stond, en een dagboek leent zich nu eenmaal niet per se voor een sluitende analyse. Dekkers studie munt nu juist uit in soms briljante analyses van het dagboek en interessante inkijkjes in de mentale wereld van de late zeventiende eeuw die werkelijk iets nieuws bieden. Bovendien is het boek voor de goede lezer wel degelijk doortrokken van een duidelijke these, verwoord aan het begin van het boek: namelijk dat het dagboek van Huygens moderniteit uitademt. De precisie waarmee observaties gepaard gingen toont de bijna wetenschappelijke methode van zijn schrijfstijl aan, bijvoorbeeld de letterlijke weergave van uitspraken die hij hoorde of de precieze beschrijvingen van gezichten. Waar zijn broer Christiaan op wetenschappelijke wijze het universum en de natuur wilde bestuderen, deed Constantijn dat voor de sociale wereld waarin hij leefde.

20 | 2013

